

Uredništvo i uprava
ZAGREB, Masarykova 25a,
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Pred Specijalnim tribunalom je bilo obsojenih 2.907 oseb, med temi pa je bilo preko 150 Slovencev i Hrvatov. Dočim znaša število jugoslovenskega prebivalstva proti celotnemu prebivalstvu Italije 1.5%, znaša število jugoslovenskih obsojencev več kakor 5% vseh obsojencev.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ANTE TRESIĆ-PAVIČIĆ I TALIJANSKI IMPERIJALIZAM

Tresić-Pavičić očito smatra, da je još uvijek aktivni jugoslavenski poslanik, ili možda još nešto više, pa se u toj svojoj ulozi usudjuje s najviše katedre izražavati svoje divljenje prema fašističkoj Italiji i njezinom stremljenju u stvaranju imperija. U tu svrhu je na poticaj nama predobro poznatoga saradnika tršćanskog »Piccola« i odbornika raznih talijanskih ultranacionalističkih društava Umberta Urbanca-Urbani-ja »ekscelenca Tresić-Pavičić« blagoizvolio sastaviti predavanje o opravdanosti talijanskih imperijalističkih težnja. To je predavanje u fašističkom krugu u Trstu pročitao sam Urbanac-Urbani. Predavanje je bilo napisano još aprila, ali čak niti fašističke vlasti nisu smatrale za shodno da bi se smjelo već tada održati. Radi toga je Urbani mogao da čita Tresićevo predavanje tek 15 juna. Predavanju su prisustvovali, pored ostalih, predstavnik tršćanskog prefekta i univerze, te poljski generalni konzul.

Urbani je najprije slavio Tresić-Pavičića kao velikoga i oduševljenoga prijatelja Italije, koji jedini među jugoslavenskim piscima i političarima može da udruži svoj glas s glasom Paula Bourgeta, Bernarda Shawa, poslanika Kramara, čehoslovačkih legionara, poljskih prijatelja Italije i uopće sviju onih, koji u drugim državama lojalno osuđuju intrige Društva naroda i nepravedno gospodarsko blokiranje Italije.

Tresić-Pavičić je svojem predavanju dao naslov »Imperijalizam i historijska nužda«. Postavio ga je na dvije veoma problematične teze. On smatra, naime, kao neki osnovni zakon u razvoju naroda težnju da se čim više smanji broj jezika, naroda i država te da se radi toga izlučuju slabiji narodi i jezici. U vezi s time slavi kao najefikasnije sredstvo za postignuće svjetske republike... rat! U tom pogledu mu je pravi uzor nekadanji rimski imperij, koji je u Sredozemnom moru s »Pax romana« ukinuo ratove među gradovima i državama i pod zaštitom svojih orlova ostvario opće blagostanje. Po rasulu rimskog imperija preuzele su njegovu ostavštinu romanske države: Italija, Francuska, Španjolska i Portugal. Ostali narodi, kao germanski, anglosaski i slavenski su počeli zauzimati svoje mjesto u svjetskoj politici tek u posljednja tri stoljeća.

Ne znamo kako se slaže to naziranje Tresić-Pavičića s činjenicom, da je on član jugoslavenskog ili hrvatskog naroda. Očito je međutim, da gospodin bivši poslanik ne slijedi tok vremena, jer bi mu inače moralo biti poznato, da sadašnje nastojanje naroda ide upravo u protivnom smjeru, da se naime broj jezika i naroda ne smanjuje, nego čak i povećava. O tome može da mu služi za dokaz novija historija zemlje, koja mora da mu je blizu, to jest Španjolske, o tome svjedoči nacionalno budjenje u Rusiji, o tom svjedoče također i probudjena nacionalna gibanja u Francuskoj.

Drugi argument s kojim operira g. Tresić-Pavičić je plodnost naroda. Po njegovom mnijenju je narod, koji živi po naravnim zakonima, najplodniji. Kako pak ne raste razmjerno s pučanstvom i njegov posjed zemlje i produktivnost zemlje, stoji takav narod pred problemom, ili umrijeti od gladi ili se ugnijezditi na teritoriji slabijega. To je po Tresić-Pavičićevu mišljenju opet naravan ili čak božji zakon, koji nužno traži... rat. Radi toga se po njegovom mišljenju takva nužda ne može smatrati imperijalizmom. O imperijalizmu se može govoriti samo u vezi s narodima, koji su zaposjeli ogromna zemljišta, a nemaju dovoljnog broja pučanstva da bi ga obrađivali, a nemaju također niti snage da bi asimilirali domaće pučanstvo. Još gori

JUGOSLOVENSKO-TALIJANSKI ODNOSI POSILIJE SLOMA ABESINIJE

NJEMAČKO GLEDANJE NA SITUACIJU NA JADRANU

»Deutsche Allgemeine Zeitung«, u razmacima donosio je pod gornjim naslovom »Od Mare nostrum do Sredozemnog Mora« seriju članaka svoga rimskog dopisnika dra. Filipa Hiltebrandta o Sredozemnom moru od rimskih do današnjih vremena. U broju od 17 juna, u spomenutoj seriji članaka, govori se o manjim državama Sredozemnog mora, o Jugoslaviji, Grčkoj, Turskoj i Egiptu. Tu se u vezi sa Jugoslavijom kaže:

U najvećem neprijateljstvu stoje jedni prema drugom Jugoslaveni i Talijani u Sredozemnom moru. Na osnovu svoga historijskoga prava koje su naslijedili od venecijanske republike Talijani zahtijevaju za sebe Dalmaciju i apsolutno gospodarstvo na Jadranu. Zato što ovaj cilj nije postignut, oni smatraju Jadran kao »najgorčije more«. Prije svjetskoga rata došlo je izmještaj Italije i Habsburške monarhije do unutrašnjeg raskida, zato što ova po talijanskom mišljenju nije stajala potrebni otpor prodiranju Jugoslavena. Talijansko-austrijski rat bio je u stvari talijansko-jugoslovenski rat. Jugoslaveni su predstavljali najveći dio austrijske vojske na Soči.

Njihov vođa bio je jedan Hrvat, Borojević. Poslije rata Srbija, koja je bila saveznica, postala je pripojenjem Hrvatske suviše jaka za Italiju. Talijani su simpatizirali sa Makedoncima, a prije svega sa Hrvatima, koji su dotle važili kao najgori neprijatelji. Srbija, koje je postala Jugoslavija, potražila je oslonca u Maloj antanti. Kada se Italija ugnijezdila u Albaniju, zaključila je ona godine 1928 osim toga i jedan obrambeni savez sa Francuskom. Njen položaj bio je nadalje otežan i time, što je Italija objavila srdačni sporazum sa Mađarskom. I nakon toga što je postigla hegemonističku poziciju u Austriji. Ona je mogla biti obuhvaćena ne samo sa zapada i sa sjevera. Jugoslavija se najviše osjetila ugroženom iz Albanije, gdje su Talijani navodno izgradili jednu operacionu bazu protiv Jugoslavije. Zogu, kralj ove talijanske »države-štitenice« — naziva se »kraljem Albanaca«, od kojih oko 300.000 žive u Jugoslaviji. Uslijed propagande koju su razvili Talijani, prema strahovanjima Jugoslovena izgledalo je da se namjerava jedan rat, koji bi trebao da Talijanima donese posjed Dalmacije i Jadrana i uostalom razbijanje jugoslovenske države, dodjeljivanjem Hrvatske Mađarskoj i Makedonije Bugar-

skoj, čiji je kralj postao zet talijanskog kralja.

Bura je prešla preko Albanije i izbila je u zemlji Negusa, ali baš zbog relativno brze talijanske pobjede povećala su se jugoslovenska strahovanja.

Abesinski rat bio je odlučan industrijsko-vojničkim aparatom. Jugoslaveni su ratnički neobično obdarena rasa, koja može da stavi u bojnu liniju milijun ljudi, ali im ne dostaje aparat, pošto oni ne raspolažu nikakvom većom industrijom i pošto na suviše uskom prostoru ne mogu voditi ni gerilski rat.

Poslije francusko-talijanskog ugovora od 7 januara 1935 više nisu imali apsolutno sigurnog oslonca u Francuskoj, približili su se Njemačkoj Poljskoj.

Zbog toga najbolje obezbjeđenje jugoslovenskog jedinstva i nezavisnosti vide u Engleskoj, koja izuzevši neprijateljsku Italiju nema nikakvih suprotnosti sa ostalim sredozemnim državama. Iako nijednoj državi nisu sankcijama bile nametnute tako mnoge žrtve kao Jugoslaviji, ona ih je ipak pričinila i zbog toga je protiv njihovog uki-

RAZLIKA MED ABESINCI I JUGOSLOVENSKIM NARODOM V JULIJSKI KRAJINI V ABESINIJU ŠOLSKI POUK V MATERINSKEM JEZIKU

Z dekretom od 1. juna 1936. št. 1019 je italijanska vlada priznala abesinskomu domaćemu prebivalstvu nekaj, dasi silno omejenih pravic. Tako je bilo zajamčeno domaćim poglavarjem zastopstvo v »svetu za italijansko vzhodno Afriko«. Ta svet se bavi z gospodarskimi in kulturnimi problemi, kakor tudi z vsemi drugimi problemi ki se nanašajo na socialno in narodnostno strukturo prebivalstva. Poleg tega so dalje prepustili nižje sodstvo raznim kadijem in drugim domačim sodnikom. Prebivalstvu se je zagotovila tudi popolna verska svoboda. Javni spisi se bodo sestavljali v arabskem, amariškem, in tigrinskem jeziku. V posameznih pokrajinah se bo vršil pouk na osnovnih šolah v omenjenih jezikih, pa poleg tega še v galskem, harrarskem, in kafschem jeziku. Naknadno je bilo sicer sporočeno, da se bodo ti jeziki poučevali poleg italijanske.

Na sebi so te odredbe nad vse naravne in so kvečjemu le še preozke. Nad vse značilne pa so radi popolnoma drugačnega postopanja s kulturno neprimerno višje stoječim jugoslovenskim narodom Julijske

Krajine v srcu same Evrope. Temu narodu je Italija odrekla ne samo vseh pravic kot narodna manjšina, temveč tudi vse človečanske pravice. Svoje stališče napram Slovcem in Hrvatom v Julijski Krajini ni Italija izpremenila niti po končani abesinski vojni, v kateri je jugoslovensko prebivalstvo Julijske Krajine sorazmerno najmanj toliko mladih fantov žrtvovalo kakor celotna Italijanska kraljevina. Kajti po uradnih statistikah je od začetka sovražnosti do končane vojne pohoda padlo celotno 2313 metropolitanskih vojakov, od teh pa je bilo 36 Jugoslovanov iz Julijske Krajine. Toda tem jugoslovenskim fantom, ki so žrtvovali za veličino Italije in za ustvaritev italijanskega afriškega življenja svoje življenje, je še po smrti odrekala celo njihovo narodnost. Kajti z velikim pompom so se prirejale in se prirejajo v rodni krajih teh padlih vojakov velike svečano- sti, katerih se udeležujejo najvišji civilni in vojaški dostojanstveniki, šole in fašje polmetujejo po njih in na vidnem mestu se vzdajajo spominske plošče, ki naj pričajo svetu in potomcem, da so ti jugoslo-

vanski fantje »s svojo smrtjo posvetili nad vse italijansko in fašistično prepričanje obmejnega ozemlja«.

Pri tem fašistične oblasti pač prerade pozabijo, da je istočasno okoli 2000 jugoslovenskih mladeničev dezertiralo iz Julijske Krajine in Italije in da tako najlepše pričajo o pravem mišljenju in prepričanju prebivalstva.

GRAZIOLI POKRAJINSKI TAJNIK V TRENTU.

Nam predobro znani in radi svojega delovanja na Krasu proslulega fašističnega inšpektorja Emilio Grazilio v Sežani, ki je v zadnjih treh mesecih nadomestoval pokrajinskega tajnika Perusinja v Trstu, je bil po povratku Perusinja iz Abesinije, imenovan za pokrajinskega tajnika v Trentu. Prepričani smo, da se bodo po njegovem odhodu končno lahko oddahnili naši Kraševci in Notranji in bržkone tudi Tržačani, žal pa nam je, da bodo morali okusiti njegovo krutost in surovost člani nemške manjšine na Južnem Tirolskem.

imperijalizam po njegovom mišljenju tjera- raju one države, koje iz gole gramzljivosti za snagom i vojnom slavom nagovještaju rat kulturnim narodima, koji su svijesni svoje nacionalne individualnosti i vlastite historije. Višak imperijalizma vidi Tresić-Pavičić u tome, da se zabranjuje plodnim narodima da bi zaposjeli potrebna im zemljišta i da im se to sprečava čak i oružjem. Iz toga Tresić-Pavičić izvodi neoporecivo pravo Italije da zaposjedne tudje teritorije i da stvara svoj imperij.

Pri tome je g. Tresić-Pavičić nažalost ponovno dokazao, da do skrajnosti jednostrano pozna problem o kojem predaje. — Jer po rasudjivanju trijeznih talijanskih naučenjaka i političara isključeno je da bi se okupacijom Abesinije mogao riješiti problem talijanske plodnosti. Italija će u toj svojoj koloniji igrati istu ulogu kakvu igraju ostale kolonijalne države, razumije se, ako bude imala zato dovoljno sredstava i ako ne bude morala Abesiniju prepustiti u eksploataciju drugim faktorima. O kakvoj kolonizaciji u velikom stilu, koja ledbi Tresiću-Pavičiću pred očima, ne može biti govora. Previše se u ovim argumentima pozna upliv Marinettija i drugova, koji slave rat radi rata, i pisanje fašističke oficijozne štampe. Da je nešto dublje prodro u talijanske probleme, morao bi konstatovati da je plodnost karakteristična samo za etničko slabiji dio Italije, naime za Kalabriju

i Siciliju, dočim je u sjevernom dijelu postao problem prirodnog porasta pučanstva svojim negativnim pojavama prilično akutnim.

G. Tresić-Pavičić je otišao i korak dalje. Smatrao je za potrebno da izjavi (u čije ime?) da Jugoslavija ne zavidi Italiji njezin uspjeh u Abesiniji i da se je samo iz solidarnosti prema drugim državama priključila sankcijama. Ona je to po njegovim riječima izvršila teška srca, jer je upravo Jugoslavija najteže osjetila štetu sankcija. Očito je i u tom pogledu nedostajao piscu kritičan pregled, jer bi inače znao da bi Jugoslavija također i u slučaju da ne provodi sankcije bila isto tako, a možda i više na šteti, jer Italija ne bi mogla da plaća robu koju bi od nas dobila.

G. Tresić-Pavičić zaključuje svoje predavanje nekim čudnim i neutemeljenim optimizmom: Italija i Jugoslavija imaju tisuću interesa koje ih sile da budu prijateljice, jer se njihova gospodarstva međusobno dopunjuju. Radi toga, kaže Tresić, nisam nikad očajavao, da će se diferencije koje postoje prijateljski izravnati naročito ako Italija bude uvijek imala na čelu osobe širokog i dubokog horizonta kao što je On (Musolini) koji vodi danas njezinu sudbinu. Historija Italije bilježi čitavu vrstu invazije u Srednjem vijeku i razna tudja gospodstva. Ali nema niti jednog slučaja da bi Slaveni bili prodrli u Italiju. Njihovi in-

teresi gravitiraju drugamo. Radi toga gledaju Jugoslaveni sa simpatijom na uspjehe talijanskog oružja u Africi i vesele se s njima njihovoj pobjedi.

Ne možemo da sudimo u koliko su te riječi uistinu izraz unutarnjeg uvjerenja g. Tresića-Pavičića. Možemo međutim da mu glasno i jasno kažemo da te riječi ne izražavaju uvjerenje ogromne većine našega naroda. U ime naše emigracije i našega naroda pod Italijom koji ima još uvijek žalosnu priliku da neposredno upoznaje »ljubav« talijanskog naroda a naročito »široko i duboko obzorje Onoga« u kojega Tresić-Pavičić tako slijepo vjeruje, moramo najoštrije osuditi i odbiti njegove riječi.

Konačno bi pak željeli upozoriti g. Tresića-Pavičića, kojega je rodila naša Dalmacija, na još neke činjenice, na koje je on očito u svojem oduševljenju zaboravio. Istina je, kako on kaže, da Slaveni nisu nikad upali u Italiju, pa ni danas Italiji ne prijeti nikakva opasnost od njih, ali isto je tako istina da su Rimljani i Mlečani u više navrata navaljivali na istočnu obalu Jadrana i zaposjeli je i da još uvijek Italija ima u svojoj vlasti jugoslavensku Julijsku Krajinu, te da naročito željom upire oči na našu Dalmaciju.

Zaključit ćemo ove opaske s poslovicom u jeziku koji je Njegovoj Ekscelenciji g. Tresić-Pavičiću naročito pri srcu: »Si ta-cuisses... — T. P.

INICIJATIVNI ODBOR MLADINE ZA MIR V MARIBORU

Na inicijativu Ženskega društva se je vršil dne 18. t. m. sestanek delegatov 25 mariborskih društev z namenom, da izvolijo mladinski inicijativni odbor za priprave kongresa mladine za mir, ki se bo vršil pod okriljem Društva Narodov v Ženevi od 31. avg. do 7. sept. 1936. Sestanek je otvorila predsednica Ženskega društva, ga. Maistrova, ki je v lepih besedah orisala cilje tega kongresa in pozvala mladino, da deluje zanje.

Nato je predala vodstvo sestanka delegatini mladinske sekcije Ženskega društva, Herti Haasovi, ki je nato razvila program ženskega kongresa ter predložila delovni program inicijativnega odbora. H temu je poročal tudi delegat inicijativnega odbora akademikov ljubljanske univerze. — Po živahni diskusiji je sestanek prišel do naslednjih zaključkov:

1. Inicijativni odbor tvorijo delegati vseh društev, ki hočejo sodelovati.

2. Izvoljen je izvršni odbor: predsednica Herta Haas, podpredsednik Karlo Medved, tajnik: Andrija Viljem, tajnica II: Kovačič Andrija, blagajnik: Domiter, odborniki: Kralj Marino, Angleiter Zmago, Reberšek Karl. Delegirani pa bodo v odbor še zastopniki drugih društev.

3. V delovni program je bilo sprejeto: organiziranje mitinga, dneva miru, stiki z ostalimi inicijativnimi odbori, popularizacija dneva miru, proglas mladini in dr.

Prvi korak k delu mladine za svetovni mir je s tem v Mariboru storjen. Poskrbeli bomo zato, da bo naša mladina dostojno zastopana v mednarodnem mladinskem parlamentu.

Sestanek je potekel v lepem in sloznom razpoloženju. Vabimo vsa društva, ki se niso zastopana, da se udeležijo prihodnje seje, ki jo bomo pravočasno objavili. — Inicijativni odbor mladine za mir — Maribor.

Akcija za Julijsko Krajno v Ameriki

»Novi List«, ki izhaja u Buenos-Airesu (urednik dr. Viktor Kijuder) prinaša na prvi strani ta le članek pod naslovom »Akcija za primorske bratce«:

Ze nekaj mesecov je, odkar so se jugoslovanski izseljenci, bivajoči v Združenih državah Severne Amerike, zgenili ter se združili za skupno akcijo v prid onim našim rojakom, ki žive v mejah Italije in ki jih preganja sedanji režim, kateri je posebno v svojem postopanju napram narodnim manjšinam nad vse krivičen.

Kakor smo že poročali svoj čas, se je v New-Yorku ustanovila posebna organizacija, ki nosi ime »Defens Alliance for the Yugoslavs in Italy« in katere namen je obveščati ameriško javnost o položaju naših zaslužnih bratov ter zbirati prispevke za pomoč preganjanim Slovincem in Hrvatim v Italiji.

Prejšnji mesec je to udruženje priredilo v New-Yorku svoj prvi javni shod, katerega se je udeležila velika množica slovenskih, hrvatskih in srbskih izseljencev. Shod je nad vse lepo uspel in razni govorniki so zborovalcem obrazložili tuge in težave naših bratov na Primorskem ter jih pozivali na skupno delovanje za jugoslovenske žrtve fašizma v Italiji.

Danes, 23. maja, pa se bo vršil v new-yorškem Poljskem domu velik koncert, pri katerem sodelujejo vsa slovenska, hrvatska in srbska pevška društva iz New-Yorka in okolice, poleg tega pa še razni naši odlični umetniki - peveci in glasbeniki. Čisti dobiček prireditelji je namenjen preganjanim bratom v Italiji.

Izgleda, da so bomo sedaj zgenili tudi mi, v Južni Ameriki, oziroma vsaj v Buenos Airesu. Na pobudo Jugoslovenskega oddelka Mednarodnega patronata za pomoč žrtvam fašizma, se je začela akcija, katere namen je doseči sodelovanje vseh naših društev v prid primorskim rojakom. Upati je, da bo sporazum kmalu dosežen na podlagi osnutka dogovora, ki ga je v ta namen predložil odbor »Taborac«. Po tem dogovoru naj bi se vsa društva obvezala za skupno sodelovanje pri veliki prireditvi, katere čisti dobiček bi šel v omenjene svrhe: v pomoč jugoslovenskim žrtvam fašizma v Julijski Krajini.

Gotovi smo, da bo tako sodelovanje z zadovoljenjem in navdušenjem pozdravila vsa naša javnost ter da bo prireditelji za naše primorske rojake nekaj takega, kar doslej Slovenji še niso videli v Buenos Airesu.

NAŠI ISELJENICI U AMERICI PROTESTIRAJU PROTIV PISANJA »JADRANSKOG DNEVNIKA«

Primili smo oduži dopis od g. Donka Curača, pretsjednika glavnog odbora »Jadranske straze« za USA i Kanadu u New-Yorku. U tom dopisu se g. Curač, koji je i član glavnog i izvršnog odbora Udruženja za odbranu Jugoslavena pod Italijom, osvrće na pisanje »Jadranskog dnevnika« o fašističkoj pobjedi u Abesiniji (Vidi »Istru« od 15. maja »šta to znači«). Dopis g. Donka Curača nosi naslov »Brankovićeve posle«, ali je pisan u tako oštrm tonu da ga uz najbolju volju ne možemo objaviti obzirom na Zakon o štampi. Toga radi donasmo samo ovu noticu da ljudi oko »Jadranskog dnevnika« znadu kako se njihovo pisanje prati i kakove opravdane reakcije izazivlju.

Ponavljamo: g. Donko Curač je pretsjednik Glavnog odbora »Jadranske straze« za USA i Kanadu.

PROPAGANDA PO ISTRI ZA ISELJIVANJE U ABESINIJU FAŠISTI SU POČELI NAGOVARATI I DJEVOJKE NA ISELJAVANJE

Mune, juna 1936. — Iza pobjede u Abesiniji naveliko se je počela propaganda za iseljivanje našeg naroda u Abesiniju. Ne samo da se vrši propaganda usmeno nego i putem letaka. Tako je ova propaganda doprla i u naše selo i prošle nedjelje, kada smo baš iz crkve izlazili, pojavio je jedan njihov agent, te je počeo dijeliti narodu ove letake. Interesantno je da su ovi letaci bili pisani našim jezikom. U njima se opisivalo bogatstvo i ljepotu Abesinije i zvalo se ljude neka se dobrovoljno jave

za — Abesiniju.

Mi ne bi imali mnogo protiv ove propagande kada bi se išlo samo zatim da idu naši mladići i muševi na rad, pa da se nakon nekolicke vremena povrate, jer mi smo i prije rata bili naučeni ići za radom po svim dijelovima svijeta, ali oni hoće da se potpunoma iselimo. Ovi njihovi agenti posegli su još i za našim djevojkama, jer da bi bilo vrlo dobro za naše djevojke kada bi se odlučile, da idu u Abesiniju jer da su zdrave i lijepe, te da bi se u kratko vrijeme

obogatile. Ovaj agent nam je dapače i spomenuo da sav trošak koji bude da će ga snositi država.

Mi smo prozreli zašto oni hoće naše djevojke poslati u Abesiniju, jer i slijepac vidi u koju svrhu bi one išle, pa je ovaj agent ostao kratkih rukava, a da ga nisu pred crkvom uzeli u zaštitu kabinjeri dobio bi od naših djevojaka batina, jer su ga djevojke bile počele napadati. Evo sa ovakvim se rabotama fašisti kod nas služe.

Ćić

DRŽAVNI ODVJETNIK TRAŽI OŠTRU KAZNU ZA JOSIPA RIBARIĆA

Rasprava ponovno odgođjena

Vodice, juna 1936. — Nekako u početku ove godine bili smo vam javili kako je naš seljak Ribarić Josip, koji inače stanuje u Trstu, bio u našem selu uhapšen zbog toga što se je nepovoljno izrazio o pobjedi u Abesiniji. Zbog ovih riječi bio je zatvoren 9 mjeseci u Rijeci, ali državni tužilac nije se zadovoljio sa ovim, nego je tjerao dalje i 13 ovog mjeseca vodila se ponovno

zbog toga rasprava. Medjutim se još ništa nije odlučilo na ovoj raspravi gdje je državni odvjetnik zahtijevao oštriju kaznu. Rasprava je odgođjena. Roditelji Ribarića su u silnom strahu i u očaju, jer su već do sada za procese i odvokate potrošili preko 50 hiljada lira. Ovaj slučaj ih je potpunoma materijalno upropastio, a ni sami ne znaju koliko će još potrošiti. (Ćić)

SIMČIĆ IVAN UHAŠEN KADA SE VRATIO

Škalnica, juna 1936. — Ovih dana vratio se iz Jugoslavije jedan naš mladić imenom Simčić Ivan star 26 godina, ali vratio se na svoju veliku nesreću, jer čim se je u selu pojavio i čim je tajna policija doznala za njega, došla je sa zatvorenim policijskim automobilom iz Klane, te ga uhapsila. Okoavana su ga odveli najprije na preslušanje na vojničku komandu u Klani, a

nakon saslušanja odveli ga automobilom u zatvor u Volosko, gdje će čekati na raspravu i odgovarati pred vojničkim sudom zbog dezertstva. Napomenut ćemo vam da je Simčić pobjegao u Jugoslaviju radi Abesinije kada je bio dobio od vojničkih vlasti poziv prošle godine u mjesecu augustu.

(Graničar)

NAŠ KMET GRADI Z DAVKIN TLAKO ASFALTIRANE CESTE V VOJAŠKE NAMENE

Tomaj, na Krasu, juna 1936. — V Tomaju na Krasu je občinska uprava počela akciju za oplešavo naše vasi in naših krajev. Na občinske stroške so popravili vse poti ceste in klanca. Tako delajo sploh povsod. Gospodarji, ki imajo parcele ob cestah in poteh pa so morali na svoje stroške si popraviti plotove, ograje in zidove.

Te akcije so seveda tujsko prometnega pomena. Italijanske oblasti so zainteresirane na tem, da ako pride tujec v deželo dobi vtis, da tu vlada blagostanje.

Pred kratkim sem govoril z nekim jug. trgovcem ki je potoval po naših krajih. In mi pravi: »Našim slavenskim primorcem se že ne treba pritoževati,

da im gre slabo pod Italijo. Imajo lepe asfaltirane ceste in tako dalje«.

Seveda gospod ni vedel, da asfaltirane ceste so ravno naš narod upropastile. Asfaltirane ceste so se gradile na račun gladovanja naših ljudi. Kaj nam pomagajo lepe ceste ko naš narod umira od glada. Davke navijejo tako visoke, da v par letih poženejo gospodarje iz svojega posestva. Na ta način lahko gradijo lepe ceste. I te asfaltirane ceste našemu narodu prav nič ne koristijo. Bolje bi bilo, da bi Italijani našim ljudem olajšali davke v takšnem razmerju kot so bili pred vojno, ali pa jim naredili iz Krasa lepo gladko ravnino in jim zmetali in izkopali kamen, da bi kmet lahko sejnal pšenico, kot da je gola gmajna. (S. L.)

REAKCIJA ZADNJIH PREPOVEDI RABE SLOVENSKEGA JEZIKA V CRKVAH NA TRŽAŠKEM

Odkar so politične oblasti v Trstu prepovedale slovenske pridige in slovensko molitev v tržaških cerkvah, so cerkve docela prazne. Kajti predmetje, ki je bilo najbolj udarjeno po tej odredbi je po ogromni večini slovensko. To prebivalstvo pa je tudi globoko verno in je že od nekdaj rado hodilo v cerkve. Sedaj pa, ko ne slišijo več ne pesmi ne božje besede več v svojem jeziku, so začeli v pravem pomenu besede bojkotirati cerkve. Ker pa nekateri verniki kljub temu nočejo zane-marjati svojih verskih dolžnosti, hodijo ob nedeljah celo po več ur daleč k maši, samo da lahko molijo k Bogu v svojem jeziku. Jasno je, da je morala ta nepričakovana reakcija vplivati tudi na fašistične kroge. Radi tega so v Barkovljah s pretinjami, z odsoditvijo iz službe in celo z zaporom skušali preprečiti, da bi hodili verniki dru-

gam v cerkev, odkar so izgnali iz domače cerkve njih jezik. Drugod skušajo celo z denarijem pridobiti posebno slavne pridigarje, ki naj bi s svojo slavo pritegnili slovenske vernike k italijanski službi božji. Toda vsi ti poizkusi so se izjalovili. Cerkev so ostale prazne. Da, celo procesije, katerih se je prej udeleževalo skoro vse prebivalstvo, so silno klaverne. Spre-daj koraka deček z italijansko državno zastavo. V procesiji je videti samo člane balijskih organizacij, ki se morajo pod pritiskom udeleževati procesije, in le skrajno malo domačih vernikov. Tudi prispevki za cerkev so v zadnjem času popolnoma izostali. Prej tako verno ljudstvo je sedaj obupano in naravnost divje na cerkvene oblasti, zlasti ker niso te dostej viti najmanjše skušale te odredbe omiliti ali odpraviti.

BOJ MED TRSTOM IN GENOVO.

Dasi je po novi ureditvi pomorske plovbe ostala Trstu samo zveza z deželami onstran Sueškega prekopa, dočim je izgubil vse proge v vzhodnim delom Sredozemskoga morja in z Ameriko, se je že ponovno oglasila Genova, ki je tudi takrat odnesla leži del in je skušala še dalje zmanjšati delež, ki je odpadel na Trst. Ker ni mogla in ne smela stvarno ugovarjati rešitvi, ker jo je narekoval sam Mussolini, se je spravila na kleveto. Očitala je Tržaškemu Lloydju barbarizem in kampanilizem že radi samega imena. Na te izpade genovskih listov je reagiralo glasilo tržaških fašistov »Popolo di Trieste«. Odgovora pa ni ostala dolžna niti Genova. »Il Corriere Mercantile« od 15 in »Giornale di Genova« od 16 t. m. sta enako energično zavrnila pisanje tržaškega lista. Pri tem pa niso ta lista razabila omeniti dokaj značilno dejstvo, da je tudi pri Tržaškem Lloydju interesirani predvsem genovski kapital. Radi tega je bila ponovna reakcija tržaškega lista dokaj medla.

Medtem pa čuti Trst že posledice nove ureditve. Vsa večja spedijska podjetja so že skrčila svoje osobje. Seveda so se pri tem sklicevali na sankcije in so v prvi vrsti odslovili zadnje ostanke slovanskih uradnikov.

NI POSLJE UKIDANJA SANKCIJA TRGOVINA S ITALIJOM NEČE OŽIVJETI.

Zagrebački ekonomski list »Jugoslovenski Lloyd« donasla oduži prikaz talijansko-jugoslovenskih trgovačkih odnosa obzirom na sankcije, pa na jednom mjestu kaže: Italija nema danas na raspolaganju deviza za plaćanje izvoza, a u koliko bude raspolagala manjim količinama deviza, morati će iste da upotrebi za plaćanja najvažnijeg uvoza (petrolej, ugljen, sirovine itd.) i za investicije u novim kolonijama. Dakle, perspektive za plaćanje našeg izvoza u Italiju nisu nimalo ružičaste. Vremena koja su bila prije sankcija neće se tako skoro povratiti.

U svom prvom veselju zbog ukidanja sankcija naši su privrednici čini se zaboravili da mi imamo u Italiji još starih potraživanja za nekih 220 do 250 milijuna dinara uopće nije uplaćeno u kliring. (Tačne cifre se nažalost još uvijek neznaju), od nepriznavanja osvojenja Abesinije.

Ta naša potraživanja neće biti moguće izravnati na brzu ruku uvozom i izvozom, jer su na naše mjesto kao dobavljači drva, našeg najjačeg izvoznog artikla za Italiju, stoke i drugih proizvoda stupili drugi interesi. A bez prethodnog regulisanja starih naših potraživanja bilo bi ludo stvarati nova potraživanja u Italiji.

„SLOVANSKY PREHLED“ O NAŠEM NARODU POD ITALIJOM

Praška revija »Slovansky Prehled« donasla redovito u svakom broju sve nove događaje o našem narodu pod Italijom. Taj prikaz piše g. Josip Vuga. Tako u posljednjem broju prikazuje dezertstva naših mladića, koloniju na Lastovu, o progonu našeg jezika u crkvi i raznim hapšenjima. Na koncu iznaša posljednji dekret o promjeni prezimena.

»Slovansky Prehled« ima ove godine na koricama geografsku kartu slovenskoga svijeta, pa je u taj grafički prikaz obuhvaćena i Julijska Krajina kao dio Slavenstva. »Slovansky Prehled« se čita u svim slavenskim zemljama, a i u ostalim krajevima, pa je to pisanje o nama i našoj zemlji od neprecjenljivih koristi. G. Josipu Vugi moramo biti zahvalni na neumornom radu za naš narod i našu zemlju pod Italijom.

Zadar, grad sa mnogim granicama i jedan pijani novinar

Fašistički list »Gazetta del Popolo«, (Torino) donosi dopis Maria Soldati o Zadru i njegovim granicama. U dopisu se najprije govori o posebnoj ljepoti dalmatinskog neba i podneblja, o ostrvima koja se protežu ispod Zadra i o izletu na granice Zadra. Dopisnik je vidio jugoslovensku zastavu na granici, sela Nin i Diklo, pa onda veli, da se kod Svete Jelene talijanska asfaltna cesta produžuje kaljivim i kamenitim jugoslovenskim putem. Soldati je obišao i granicu kod Babinduba. Značajno je, da on ovaj naš čisto narodni izraz piše Bab-in-Dub i nekoliko puta ponavlja ovaj svoj ortografski »pronazak«. Pored talijanskog karabinjera na putu kod »Bab-in-duba« sela jugoslovenski žandar: »visok, mršav čovjek sa lukavim očicama i sa dugačkim i ornim brkovima.« Možda je neki Srbin. Gledao sam jednog dječaka, koji se igra na granici i mislio sam dugo na »Bab-in-Dub«. Ali, priznaje Soldati, jako dalmatinsko vino smutilo me je i ja sam se toliko opio, da se više ne sjećam šta sam mislio. — Izgleda da je doista tako i bilo.

Zagrebačka „Hrvatska Smotra“ o pravu Italije na Ekspanziju!

Talijanska revija »Echi e commentie« (Rim) prenosi jedan napis zagrebačke revije »Hrvatske smotre« o pravu Italije na ekspanziju. Članak je napisao Anto Oršanić koji se bavi uzrocima talijansko-abesinskog rata, prikazuje stanje Italije, koja je bogata stanovništvom ali siromašna zemljom i sirovinama, pa onda opširno obrazlaže pravo Italije na ekspanziju, što je zajedno sa drugim važnim razlozima navelo talijanski narod, da preduzme kolonijalni rat u Africi. Pisac kaže, da je Talijanima prijeto samoubistvo i oni su bili prisiljeni, da u primitivnoj i divljoj Abesiniji, čije je stanovništvo dvanaest puta rjeđe nastanjeno nego talijansko, potraže ono što im je nužno. Zbog toga je potrebno, da se Italiji omogući, da iskoristi zapuštena bogatstva Abesinije. Talijani s punim pravom mogu da rade ono, što su prije njih radili Englezi i Francuzi. Zbog ovog idealnog i ekonomskog razloga, koji je Italiju natjerao u rat, Abesinija mora apsolutno da kapitulira zajedno sa svojim zaštitnicima.

Tako je, eto, talijanska štampa imala prilike da promene po čitavoj Italiji glas »Hrvatske smotre«. Pa isplatilo se toj zagrebačkoj reviji donijeti taj članak...

GLASOVI TALIJANSKE ANTIFAŠISTIČKE ŠTAMPE

SANKCIONISTIČKA KOMEDIJA SE Približava kraju

Velika komedija s Društvom naroda i sa sankcijama se približava kraju. Engleska konservativna vlada predlaže uzmak, čisti i jednostavni uzmak od sankcija i uzmak od nepriznavanja osvojenja Abesinije.

Kako što smo predviđali pred mjesec i pol, Mussolini odnaša i diplomatsku pobjedu iza one vojničke.

Politika kolektivne sigurnosti je mrtva. Vlada Pučkog fronta je smatrala oportunim da sačeka odluku engleske vlade. Odluka je došla. Francuska će platiti račun tih operacija.

Iza trijumfa napadača, Evropa se polagano upućuje k novom ratu ili seriji novih ratova.

Talijani će brzo žaliti što su sa imperijem ušli u pakleni imperijalistički vrtlog. Giustizia e Libertà.

ŠTA JE RADILA MILICIJA U AFRICI?

Jedan oficir talijanske vojske priča: ... Milicija je sijala teror u zaleđu. Milicioneri su masakrirali bodežima starce, žene i djecu. Milicija se ponosi »svojom« udarcem bodeža u donji dio trbuha. U ono malo bojeva u kojima je sudjelovala milicija, zarobljenici su bili ubijani užasnim i nepotrebnim barbarskim načinom. Kada je jedan moj kolega predbacio jednom odredu milicije najužasnija divljaštva riječima »U čemu se razlikujete od crnaca?«, milicioneri su mu razbojničkom podlošču odgovorili: »Mi ne paramo usmrđenim lješinama trbuhe, već živima«. Kod Abi Adi je jedan cijeli odred milicije silovao jednu mladu Abesinku, a iza toga su je bacili s jedne visoke pećine da si je polomila sve kosti. Takove i još gore stvari događale su se svuda gdje je bila milicija. Komande su morale intervenirati, ali ko može kontrolirati junake iz pozadine. Vojnici su dvadesetogodišnjaci, zdravi su i pošten seljaci i dobro su disciplinirani; njihovo vladanje je rezervirano i humano, ali milicioneri su masa razbojnika koji ne misle na drugo nego na krađu i silovanja.

Giustizia e Libertà.

MIR JE IZDAN.

Još jednom sliči Evropa sablasnom broju prepuštenom hiru struja. Jedini skoro siguran elemenat u današnjoj situaciji je taj da se na inicijativu engleskog imperijalizma ide k ukidanju sankcija.

Mir je izdan!

Spasimo mir boreći se protiv egoističkih imperijalizama i protiv provokatorskih fašizama.

Il Nuovo Avanti.

ODJEK POBJEDE FRANCUSKOG PUČKOG FRONTA U ITALIJI

Italija, juna 1936. — Po izvještajima talijanskog radija činilo bi se da je Italija centar svijeta. Francuska nema drugih briga nego kako će se riješiti sankcija — Cijeli svijet živi i vrti se oko Italije. Tako, barem, izgleda.

Ali usprkos svih mjera opreznosti, laži i krivih vijesti ipak nisu uspjeli sakriti talijanskom narodu pobjedu francuskog proletarijata. Ta pobjeda je prouzrokovala veliko i iskreno oduševljenje i velike, iako tamne nade.

Avanti.

CRVENE ZASTAVE U TRSTU

Pula, juna 1936. — U Trstu je neki dan osvanulo dvadesetak crvenih zastava u raznim dijelovima grada. Ovdje se više ne govori u štampi o spomeniku Imperiji koji je bio da se podigne. Štampa je, nasuprot, dobila nalog, da ispita teren za novo »sponzorstvo« davanje zlata državi.

L'informateur Italien.

BORBA SE NASTAVLJA

Iza aneksije Abesinije i proglašenja carstva mnogi se pitaju: »A šta sada. Da li ćemo prestati s našom kampanjom protiv aneksije Abesinije: hoćemo li prestati borbom protiv fašističkog napadača.«

Jasno i odlučno: Ne!

Mi moramo nastaviti još u pojačanoj mjeri našu borbu protiv fašizma, protiv njegove politike pljačke i agresivnosti, a za poštovanje neodvisnosti teritorijalnog integriteta svih naroda, bilo koje rase i boje.

Il Grido del Popolo.

IMPERIJ GLADI

Grenoble, juna 1936. — Eto vam nekoliko impresija jedne žene Talijanke sa izleta u Italiju sa kojega se tek povratila:

U Italiji sam se morala crveniti radi toga što sam ovdje često tvrdila da je fašizam usrećio talijanski narod. Oim sam izašla sa stanice predala sam kovčeg jednom izmedu grupe mladića koji su se za nj otimali. Došavši u stan dala sam tom mladiću pet lira. Možda taj mladić nije nikada vidio pet lira, jer takovo je bilo njegovo čuđenje i njegovo zahvaljivanje.

Kasnije sam vidjela da se glas o mojoj darežljivosti raširio, jer svakog jutro kada bi izlazila iz stana siljeda me velika grupa dječaka među kojima je bilo i djevojčica. Siljedi su me moleći da im dadem štogod.

Il Grido del Popolo.

U JUŽNOM TIROLU FAŠISTI ZABRANILI STARINSKU NOŠNJU U PROCESIJU NA TJELOVO

Innsbruck, juna 1936. »Südtiroler Nachrichtendienst« javlja:

U stara vremena bio je župnik sela Tirola istodobno i župnik kneževskoga grada Merana. Tako je tjelovska procesija u Meranu održana na blagovijest dakle 14 dana ranije nego li je Tijelovo. Nakon svečane mise na glavnom trgu sastaju se muškarci i svrstavaju se u povorku. Svi nose starinsku grofovsku nošnju. To daje cijeloj toj stvari šarolik i kičnu sliku. Bijele perjanice sjaje se na šeširima sa crvenim i zelenim vrpčama. Nose se bijele čarape sa plavom vrpcom zelene naramenke, kožnate hlače sa crvenim žnorama, žarko crveni prsluk sa kaputićem od lodna sa crvenim ukrasom. Najvažniji je široki bijelo protkani kožnati pojas, iza kojega proviruje crveni svileni rupčić. Ova je nošnja naslijeđena od oca i svi muševi u toj općini smatraju svojom svetom dužnošću da tu nošnju nose. Tako i onaj mali dječčić kojega je otac poveo na procesiju nosi isto takovu nošnju i vjetar se veselo igra sa bijelim perjem. Stasiti momci nose majsko drveće, koje je okićeno svilenim vrpčama, starodrevni običaj koji utjelovljuje »drvo života«.

Povorka se na daleko kreće kroz krajinu, u kojoj loze već nose zelene pupoljke, a voćke, koje su već ocvale dižu svoje zelene krošnje prema sjajnom caklastom nebu. Teške crkvene zastave se lepršaju, ozvanja glazba sve onamo do plodne doline Eltsch prema Meranu.

Kod te povorke sjedinjuje se starodrevni običaj sa crkvenom pobožnošću. Ponosno se nosi narodna nošnja kao svečana i časna odjeća.

Najugledniji seljaci općine nose Sv. Urbana zaštitnika vina, i mole za dobar svr-

šetak berbe. Mladi seljaci nose sliku dobrog pastira i anđela čuvara. Pred povorkom zastavnik ide u narodnoj nošnji. U sva je vremena villao crveno bijelu svilenu zastavu pred Evangelicima. Sada je tirolska zastava zabranjena a neku drugu da nose mladim momcima nije ni na kraj pameti.

Talijanske vlasti nisu rado gledale ovu šaroliku ispovijest prema religiji i domovini pa su neprestano nastojale da vanjske svečanosti ograniče i spriječe. Ali do sada još nije bilo došlo do nekog miješanja sa strane države. No ove je godine po prvi put glazba dobila zabranu, da kod povorke sudjeluje u grofovskoj starinskoj nošnji. Tako je ove godine nedostajala glazba i vidjelo se samo seljake koji su molili. Upravo ova zabrana u svim je krugovima izazvala najveće ogorčenje.

Talijanske vlasti nisu rado gledale ovu šaroliku ispovijest prema religiji i domovini pa su neprestano nastojale da vanjske svečanosti ograniče i spriječe. Ali do sada još nije bilo došlo do nekog miješanja sa strane države. No ove je godine po prvi put glazba dobila zabranu, da kod povorke sudjeluje u grofovskoj starinskoj nošnji. Tako je ove godine nedostajala glazba i vidjelo se samo seljake koji su molili. Upravo ova zabrana u svim je krugovima izazvala najveće ogorčenje.

Talijanske vlasti nisu rado gledale ovu šaroliku ispovijest prema religiji i domovini pa su neprestano nastojale da vanjske svečanosti ograniče i spriječe. Ali do sada još nije bilo došlo do nekog miješanja sa strane države. No ove je godine po prvi put glazba dobila zabranu, da kod povorke sudjeluje u grofovskoj starinskoj nošnji. Tako je ove godine nedostajala glazba i vidjelo se samo seljake koji su molili. Upravo ova zabrana u svim je krugovima izazvala najveće ogorčenje.

ITALIJANSKA KULTURA V LUČI LJUDSKIH KNJIZNIC

Statistični mesečnik (Bollettino mensile di statistica), ki ga izdaje Osrednji statistični urad v Rimu, je (letos maja) objavil pregled ljudskih knjižnica v Italiji. Iz njega povzemamo, da je bilo leta 1934. v vsej Italiji 2109 ljudskih knjižnic. Od teh so jih vzdrževale občine, šole in šolske patronance 977, fašistična stranka 143, bojevniško udruženje 69, balističke organizacije 88, delopustne ustanove (dopolavoro) 265, verska udruženja 372 in druge ustanove 195. Knjižnice so imele 2.041.863 knjig. Za Juljsko krajino navaja pregled 34 knjižnice (seveda italijanske) s 41.163 knjigami. V vsej Italiji se je čitalo v letu 1934. 1.848.881 knjig. v Juljski Krajini 48.057. Ker so se nam že ti podatki zdeli zanimivi, smo se potrudili in preračunali dane podatke glede na število prebivalcev. Po štetju iz leta 1931, je imela vsa Italija 41.177.000 prebivalcev. Na vsakih 19.500 prebivalcev je torej prišla po ena ljudska knjižnica. Seveda so bile razmere v raznih pokrajinah različne. Najbolje je bilo na Južni, Tirolskem, kjer je prišla po ena knjižnica že na 5400 prebivalcev. Pripomnimo, da so v tej pokrajini več ko polovico knjižnic vzdrževala verska udruženja. Koliko je bilo nemških knjižnic, statistika ne omenja. Sledila bi Lombardija z eno knjižnico na povprečno 11.000 prebivalcev. Na najslabšem so bile Kampanija z eno knjižnico na 45.000, Sicilija z eno knjižnico na 52.000 in Pulje z eno knjižnico na vsakih 73.000 prebivalcev.

Povprečno je leta 1934. v vsej Italiji prečitala le vsaka 22. oseba po eno knjigo, v Kampaniji, ki šteje 3.500.000 prebivalcev, le vsaka 191., v Puljah z 2.500.000 prebivalcev vsaka 180., v Siciliji, ki šteje skoro 4.000.000 prebivalcev, vsaka 98., o Lukaniji s pol milijona prebivalcev vsaka 90., v Umbriji vsaka 79., v Markah in v Sardiniji vsaka 68, ter v Abrucih vsaka 60, oseba po eno knjigo. Celo v Toskani je prišla po ena prečitana knjiga povprečno le na vsaka 22 prebivalca. Bolj ugodno so bile prilike samo v Pijemontu in Liguriji, kjer je že vsak 12. prebivalec prečital vsaj po eno knjigo. Najbolje prilike so bile v Lombardiji, kjer je prišla po ena knjiga na manj kakor 10, in na Južnem Tirolskem, kjer je prišla po ena knjiga že na vsakega četrtega prebivalca. V Juljski Krajini in v Zadru je prečital povprečno vsak 20. prebivalec po eno knjigo. Primerjanje s prejšnjim stanjem v Juljski Krajini in z razmerami pri nas prepuščamo čitatelju.

Dr. L. Čermelj (»Misel in delo«).

VOJAŠKI VODOVOD V PODBRDU

Podbrdo, junija 1936. — Agis. — Dela krog vojaškega vodovoda iz Porezna k vojašnici v Podbrdu se bližajo koncu. Pri tem delu pa je zaposlenih tudi nekaj domačinov. Nekemu delavcu doma iz Tržiča je pri tem delu strlo nogo. Bil je odpeljan v goriško bolnico, a tam je baje podlegel poškodbam.

VOJAŠKI DOPUSTI PODALJŠANI

Gorica, junija 1936. — Agis. — Vsi mobiliziranci, ki se nahajajo na dopusti in katerim je dopust pretekao, so pred kratkim bili obveščeni, da se jim dopust podaljša do preklica. Dotični pa, ki so bili mobilizirani po aneksiji Abesinije — to je nekaj pripadnikov specialnih čet letnika 1909, so bili demobilizirani.

TOVARNA »PEKATETE« ZAPRLA OBRAT

Reka, junija 1936. — (Agis.) — Kot poročajo iz Ilirske Bistrice je tamkašnja domača tvornica testenine »Pekatete« — (Prva kranjska tovarna testenine) — zaprla začetkom tega meseca svoje obratovanje. Tovarna je zaposlovala, poleg precejšnjega števila uradništva in profesionalnega delavstva tudi lepo število navadnih delavcev. Zadnje čase je bil sicer obrat zelo skrčen, kljub temu pa so še vsi delavci bili zaposleni tako, da je polovico delavstva delalo 15 dni, druga polovica pa ostalih 15 dni v mesecu. S popolnim prenehanjem obratovanja pa je tako ostalo lepo število delavcev in delavk brez vsakega zaposlenja. Večina delavcev je bilo iz Ilirske Bistrice, pa tudi iz okolških vasi so našli zaslužek v tej tovarni. S tem je zadan Bistrič in okolici velik udarec.

MALE VESTI

— »Journal« objavljuje razgovor svojega dopisnika sa talijanskim ministrom kolonija Lessonom, koji je rekao:

— Sa svih strana nam nude milijarde. Kada bih htio mogao bih raspolagati sa ogromnim stranim i domaćim dapače i engleskim kapitalom. Nama se nudi — vi to u Francuskoj ne znate, ali ja sam bio u ratu u Abesiniji i mogu vam reći, da je sankcionistička Engleska pomogla na gospodarskom polju Italiju da je dobila ovaj rat.

*

— Abesinsko poslanstvo u Londonu izdalo je komunique u kojem tvrdi da abesinska vlada još postoji.

*

— Usprkos ukidanja sankcija po Vel. Britaniji, njena ratna mornarica ostaje koncentrirana u Sredozemnom moru.

*

— Nova talijanska torpiljerka »Sagittario« bit će puštena u more na brodogradilištu na Rijeci.

*

— Talijanska vojska broji danas 650.000 vojnika, prema posljednjem službenom izvještaju. Tu nisu uračunati vojnici koji se nalaze u Istočnoj Africi, a to je 325.000 Talijana i 150.000 urođenjskih vojnika. U slučaju rata Italija može da izbaci na bojište 7.838.000 boraca starih od 21 do 54 godine.

*

— Pretsjednik talijanskog senata Federzoni je došao ovih dana u Split i Dubrovnik. Dalmatinski Talijani su mu u svojim društvima priredjivali svečana primanja. Federzoni je autor jedne trećentističke knjige o talijanstvu Dalmacije.

*

— Direktorij fašistične stranke ki se je sastao 15. t. m. u Milanu, je med drugim sklenil, da je treba dodeliti za mladinske vaje 100.000 pušk, ki se bodo razdelile raznim mladinskim organizacijam. Razen tega morajo v vseh važnejših pokrajinah zgraditi nove vojašnice za fašistično mladino.

*

— Prezident Roosevelt je izdal agreement za novo imenovanje italijanskoga poslanika v Washingtonu Fulvia Suvicha.

*

— Mussolini je darovao 40.000 lira za pomoć gladnima u Istri. Ti novci potječu od darova koje su talijanske banke i industrijalci »darovali« dnoeu u prvom redu oduševljenja afričke pobjede.

*

— Vlasti su uhapsile 300 radnika koji su se povratili iz Istočne Afrike u Ogarci i okolici. Uhapšeni su radi toga što su odvracali druge radnike da ne idu u Afriku.

*

— Otac antifašiste Ricarda Bauera, koji čami u tamnici u Italiji, umro je u Milanu. Milanski »Corriere della Sera« je odbio da uvrsti osmrtnicu sasvim tim da na osmrtnici nije bilo imena utamničenog sina antifašiste.

*

— Francuska Liga za prava čovjeka uputila je apel poslanicima Pučke fronte u kojem se zauzima za emigrante u Francuskoj. U tu svrhu je i jedna deputacija Lige posjetila ministra unušnjih poslova Salengra.

*

— Tvrdka in tovarna »Pirelli« je po svojem ravnatelju lastniku izročila Mussoliniju 1 milijon lir za proslavu zmage. Vsekakor je to le majhen del ogromnega zaslužka te tvrdke, ki ga je imela in ga bo še imela z afriško vojno. En milijon je izročila v iste namene tudi Banca d'Italia.

*

— Belgijski časopis »Nation Belge« piše sledeće: »V zahvalo rimskemu redu bo spoznala Etiopija novo življenje in prerojenje«. — Poslanik Etiopije u Londonu poziva ves svet proti Italiji radi streljanja nedolžnih in upornih Abesincev v masah. ki se sedaj vrše in o katerih časopisje stalno poroča. Ali je to rimski mir?

NAŠA KULTURNA KRONIKA

MEDNARODNO ODLIKOVANJE NAŠE ROJAKINJE BERNOT GLOBOVE

V prvi polovici junija se je pod pokroviteljstvom zveznega kancelarja Schusch-nigga in častnim predstvom poslanikov vseh na Dunaju zastopanih držav vršila na Dunaju mednarodna tekma za petje in klavir, katere se je udeležilo 185 pevcev najrazličnejših narodnosti. Pred sodbo strogega razsodišča, ki ga je sestavljalo 63 članov iz 11 držav, pa je neznaten odstotek vzdržal preizkušnje in samo kakšnih 20 mladih umetnikov je bilo deležnih odlikovanja med njimi tudi naša altistka ga. Bernot-Golobova, ki je prejela prvo srebrno plaketo. Ta uspeh naše umetnice je toliko večjega pomena, če pomislimo, da imajo pri takšnem ocenjevanju veliko vlogo razni kulturno-politični oziri in nacionalna čustva in da so bile v razsodišču za petje poleg Avstrije, katere zastopniki so imeli absolutno večino, zastopane vse sosedne države razen Jugoslavije. Med drugim je pred tem forumom odpela tudi Musorgskega »Hovanščino« v slovenskem jeziku, a ko je zapela Schubertovo »Der Tod und das Mädchen«, so ji čestitali pevski pedagogi raznih narodnosti, ki se niso mogli načuditi da ji je vso njeno glasovno in muzikalno izobrazbo dala le mala Ljubljana. Ugledni pevki k odlikovanju naše iskrene čestitke!

VSEBINA 7—8 ŠTEVILKE »MISEL IN DELO«

Moč in odgovornost, E. Spektor-skij; Nastanek in težnje današnjega nacionalizma, V. J. Klofač, L. Tvaru-žek, J. Hajšman; Spomini na Gregorja Žerjavo, B. Borko; Emanuel Radl, G. Šilih; Narodno-socialistička vzgoja v Nemčiji. — Obzornik: K obletnici smrti dr. Gregorja Žerjave. Problem malih narodov (Dr. B. Vrčon). Enotna kulturna volja (Z.). Minimalne mezde in kolektivne pogodbe (S. B.). Položaj rudarjev (B.). Prenapolnjenost šol pred sto leti (Dr. L.). Italijanska kultura v luči ljudskih knjižnic (L. C.). Knjižnice v dravski banovini (**). Prava pot k načrtnemu gospodarstvu (B. V.). Čremošnik, Dr. Gregor: Odnos Dubrovnika prema Mlecima do g. 1358 (L. C.). Drobtine (na platnicah).

»ČESKOSLOVENSKO-JIHOSLOVANSKA REVUE« O SREČKU KOSOVU

U posljednjem broju praške »Československo-jihoslovenske revue« napisao je B. Borko članak o Srečku Kosovu. U istom broju piše D. Prohaska o Vladimiru Nazoru.

»ZVESTI KRAS PROSLAVLJA ZMAGE IN SLIČNO«

Trst, junija 1936. — Agis. — Po vseh večjih kraških vaseh se vrše letos stalno proslave za proslavo, da je postalo ljudem že kar vse odveč. Skoro vsako nedeljo, pa tudi ob delavnikih, če slučajno tako pade, vlačijo ljudi s kraja v kraj, jih poslavljajo v vrste, otroke uniformirajo in jim govore vse mogoče razumljive in nerazumljive stvari. Proslava vstop Italije v vojno, ki se je vršila 24. maja in potem razne proslave ob ustanovitvi imperija, ki so na dnevnem redu jemlje ljudem toliko časa zlasti sedaj, ko je največ dela. Sežana, Herpelje, Postojna, Tomaj »to so zvesti kraški kraji«, ki ne morejo zamuditi niti ene prilike, da bi, kakor trde fašisti, ne izkazali primernih časti. Najbolj so prizadeti pri tem otroci, ki so včlanjeni v ballilo, avanguardo in druge bojne organizacije. Vlačijo jih s kraja v kraj. Uniformirajo ih dajejo orožje v roke in jih utrjujejo s paradami. Ubogi zvesti Kras mora prenašati če ne zlepa pa zgrda vso to poplavo proslav in poleg vsega tega še strada.

ITALIJANSKI OFICIR UBIT NA MEJI.

Lož, junija 1936. — Agis. — Kakor poročajo iz Leskove doline je bil tamkar na italijanski strani pred kratkim ustreljen neki italijanski oficir. O tem dogodku se širijo najrazličnejše govorice, da je bil napaden od civilistov, ko se je sprehajal po gozdu, med tem ko bi se dalo iz drugih sklepiti, da je bil ubit od italijanskih obmejnih patrolj med tem ko je nameraval pobegniti čez mejo.

VELIKO ŠTEVILO VOJAKOV

št. Peter, junija 1936. — Agis. — obmejni pas od Postojne do Reke je napovedano ca 120.000 vojakov, ki bodo imeli tudi velike vojaške letne manevre, kar bo za našega kmeta — po večmesečnem deževju — prava nesreča.

GOSTIONA I POSJED NA PRODAJU

Prodaje se dobro uvedena gostiona sa posjedom oko 7000 kvadratnih metara oranice i inventarom na periferiji Celja. Obratite se g. Karlu Krameru, Celje, Vodnikova 11.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

OKROŽNICA ORGANIZATORNO-PROPAGANDNEGA ODSEKA

Dobrovoljska manifestacija

1. Idejni tečaj društva »Tabor« v Ljubljani za emigrantske edinice Dravske banovine se bo vršil v nedeljo 28. junija 1936. Referat, referentje, čas in kraj tega tečaja so razvidni iz okrožnice imenovanega društva z dne 16. junija 1936, št. 341/36, ki je bila poslana vsem prizadetim društvom. Ta akcija bratskega »Tabora«, ki je vredna vsega priznanja, je dolžan podpisati osek tudi s svoje strani podpreti po svojih močeh, zato prosimo vsa društva, da pošljejo svoje delegate. Ne pozabite na pooblastila, ki so obvezna. Izkoristite polovično vožnjo od sobote 27. junija 1936, opoldne do ponedeljka 29. junija 1936, opoldne (nedeljske karte, bližnji drugi pa polovično vožnjo, ki bo veljala za dobrovoljske manifestacije (glej navodila spodaj). Ravnajte se točno po navodilih društva »Tabor«.

2. Dobrovoljske manifestacije v Ljubljani. Istega dne 28. junija 1936 praznuje Sreška organizacija Saveza dobrovoljcev v Ljubljani 20 letnico osvobodilnih bojev v Dobružli, kjer so padli tisoči dobrovoljcev, ter razvije svoj prapor, ki mu kumuje Nj. Vel. Kralj Peter II. Ustanovil se je v Ljubljani meddruštveni odbor, v katerem je oficijelno zastopan tudi naš emigrantski Savez. Spored manifestacij bomo še naknadno javili. Za danes prosimo, da se te manifestacije naša društva udeležijo v čim večjem številu. Delegacije naj prinese s seboj tudi zastave, ki bodo korakale v spredu. Vsa svečanost se bo oddajala po radiju. Zbirališče za spreved in vse ostalo bomo javili tekom prihodnjega tedna.

Za manifestacije so določene sledeče vozne olajšave:

1. Popust 75% vsem članom Saveza ratnih dobrovoljcev Kraljevine Jugoslavije, ki so državni uslužbeni, na podlagi njihove uradniške in dobrovoljske članke legitimacije in 2. popust od 50% vsem ostalim članom Saveza ratnih dobrovoljcev Kraljevine Jugoslavije in vsem drugim udeležencem te proslave. Važno! Vsi udeleženci morajo kupiti na obeh dneh postaji železniške legitimacije obrazec K 14 in karto do Ljubljane. Ta karta velja nato za brezplačen povratek, ko bodo železniške legitimacije potrjene od prireditvenega odbora sreske organizacije Saveza

ratnih dobrovoljcev v Ljubljani, da se je imetnik prireditve udeležil. Popust velja od 25. junija do 1. julija 1936, za vse razrede vlakov razen IV. in razen ekspresnih vlakov. Javite najkasneje do 25. junija t. i. število in imena delegatov radi napisnih tabel, ki jih bomo poskrbeli za spreved v Ljubljani. Udeležba na tej važni prireditvi je naša dolžnost. Pridite v naših narodnih nosah, ne pozabite zastave!

3. 28. junija 1936 se vrši v Subotici pokrajinski zlet Sokola K. J. Na »slovansko gomilo« bodo v Subotici prinesli zemljo iz vse Jugoslavije, pa tudi iz ostalih slovanskih držav. Društvi »Istra-Trst-Gorica« v Subotici in »Istra« v Novem Sadu bosta na to gomilo položili zemljo iz naše zaslužene Julijske Krajine in Koroške. Na to važno svečanost opozarjamo vse organizacije iz južnih predelov naše države in prosimo, da pohitite tja v velikem številu ter tako daste tudi temu aktu naše propagande dovolj močan povladek. Vse podrobnosti boste izvedeli pri društvih v Subotici oziroma Novem Sadu.

4. Na emigrantski sestank v Kamniški Bistrici, ki se bo vršil v bližnji bodočnosti danes ponovno opozarjamo in prosimo, da se pripravljate nanj že sedaj.

5. Požig narodnega doma v Trstu, 13. julija obhajamo 16. letnico. Pripravite vse za komemoracijo, primerno predavanje dobite začetkom julija.

6. Enotne legitimacije. Vsem članicam javljamo, da je zadeva sedaj vendar enkrat rešena in da smo legitimacije, katerih vzorec so vsa društva že dobila s malimi popravki že dali v tiskarno. Prosimo takojšnjih sporočil, koliko izvodov bo posamezna organizacija prevzela. V nekaj dneh dobite kratni odtisk. Naročila prosimo takoj.

7. Vse zaupnike prosimo tesnega sodelovanja, posebno pa, da nam javijo naslove, na katere žele dobivati naše okrožnice v času počitnic.

Kočno prosimo, da to okrožnico vestno in vsestransko proučite, sprejmete konkretne sklepe in nam iste sporočite. Vsi k smoternemu delu za rešitev Julijske Krajine in Zadra! Organizatorno propagandni osek Saveza — št. 1137.

IZLET IDRJIČANOV K SV. TREM KRALJEM

Kot je bilo javljeno, se je vršil v nedeljo dne 21. junija izlet k Sv. Trem kraljem na Vrhniko. V soboto popoldne je deputacija pripravljalega odbora za idrijske proslave položila lep lorvorjev-pozlačen venec ob vzhodni Cankarjevega spomenika na Vrhniki. Venec je bil okrašen s travki v narodnih barvah, na teh pa je bil napis: »Idričani svojemu velikemu sosedu«. Naš znani kompozitist in pevovodja Zorko Prelovec, ki je tudi Idričan, je ob tej priliki spregovoril nekaj toplih besed, posvečenih Cankarju in pa našim krajem in ljudem onkraj meje. Deputacija je pozdravil in se je zahvalil g. poslanec Hočevar. V soboto zvečer so na Vrhu zakurili kres, ki se je videl daleč naokoli, zlasti pa so ga morali opaziti naši ljudje onkraj meje. V nedeljo opoldne pa se je zbralo okrog 150 ljudi na Vrhu. Pozdravna beseda je imel Idričan Lade Božič, toda nenadna nevihta je razkropila vse zbrane, ki so se zatekli v gostilno in po drugih hišah na Vrhu. Razpoloženja kljub temu ni manjkalo. Ne glede na to, da se je zbralo prvo nedeljo v juniju, ko je bil prvič napovedan izlet, pa vsled slabega vremena preložen, okrog 100 ljudi, so tudi to nedeljo prihiteli Idričani in drugi na Vrh od vseh strani: Iz Ljubljane, Vrhnike, Ziri, Kranja, celo iz Zasavja in od drugod. In resnično, ni jim moglo biti žal. Z Vrha je krasen razgled na vse strani, zlasti pa je daleč na levo in desno lahko opaziti kod teče krivična meja, in male vasice onkraj meje kot Breznico, Ledine, Vrsnik, Zavratac, Medvedje brdo itd. Lep je pogled tudi na tolimnske hribe in Trnovsko planoto. Padel je predlog, da bi se izlet na Sv. Tri kralje organiziral vsako leto, kar je za pozdraviti!

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Poziv na uplatu članarine

Pozivaju se svi članovi društva »Istra«, da najkasnije do konca jula uplate zaostalu članarini.

Članovi, koji nakon tog roka budu u zaostatku s članarinom više od (3) tri mjeseca, bit će brisani iz članstva društva.

Tko nije u mogućnosti, da zbog teških materijalnih prilika plati članarinu ima pravovremeno podnijeti Upravnom Odboru pismenu molbu za odgodu uplate članarine.

USTANOVLJENO JE NOVO EMIGRANTSKO DRUŠTVO »GORICA«

Dne 7. juna t. i. se je ustanovilo za mesto Ptuj in okolico društvo primorskih in koroških rojakov »Gorica« s sediščem v Ptuj. U društvu je do sedaj pristopilo 96 članov, kar dokazuje, da je bila ustanovitev istega nužno potrebna.

V soboto dne 20. t. m. priredi društvo v prostorih Mladice v Ptuj s pričetkom ob 20 uri predavanje primorskega rokaja vseučiliškega profesorja g. Kosa o zgodovinskem razvitku naših narodnostnih mej.

NOVI ODBOR PRIMORSKEGA AKADEM-SKEGA STAREŠINSTVA V LJUBLJANI

Na izrednem običnem zboru Primorskega akademskega starešinstva dne 12. junija t. i. je bil izvoljen novi odbor, ki se je na svoji prvi seji takole konstituiral: Predsednik: dr. Lavo Čermelj, podpredsednik: Saša Strekelj, tajnik: dr. Branko Vrčon, tajnikov namestnik: Laharnar Anton, blagajnik: dr. Jože Božič, blagajnikov namestnik: dr. Josip Prodan, odbornik: dr. Robert Hlavaty, odb. namest: mag. pharm. Alfred Boiko, Josip Logar, revizijski odbor: nač. v pok. Ivo Sanič, dr. Anton Brecej, dr. Boris Furlan.

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Vol je navalo na Ivana Ušića pok. Marka iz Vulture i prelomio mu nekoliko rebara. Ušić je u nesvjesnom stanju prenesen u bolnicu.

— U Zadru su na svečan način otvorili Dom dalmatinskih ballila (La Casa del Ballila della Dalmazia). Iz Rima je došao posebno za tu svrhu u Zadar potsekretar vlade i šef svih ballila Renato Ricci.

— Poginuo je u talijanskoj seljačkoj koloniji kod Vulture jedan kolonista iz Padove, a drugi je ranjen. Zgnječio ga je traktor.

— Na Rijeci je kažnjena globom Marija Mišenić zato što se zaposlila u jednoj mljekarni mimo državnog ureda za namještenja.

— Jugoslovenski državljani Adolf Vasilčić kažnjen je na Rijeci na 5 mjeseci zatvora radi povratka u Italiju odakle je bio izagnan.

— U Puli je kažnjeno oduzimanjem obrtnice nekoliko trgovaca radi toga što su prodavali hranu skuplje nego je pre-fekt propisao.

— V Cerknem je umrl znani gostilničar in posestnik Jožef Kavčič. Naj počiva v miru, preostalim naše sožalje.

— Nagrado sta dobili od goriškega prefekta v imenu duceja Furlanka Ivana Mikelut, ki je rodila dvojčke, in siser 800 lir, ter Alojzija Zavrtnik, ki je rodila trojčke, v istem iznosu.

— Strela je med neurjem ubila 12 letno Felicito Brajdot v Vipolžah na Goriškem, ko se je nahajala v kuhinji. Kakor ponavadi, je strela udarila skozi dimnik.

— Oproščen je bil Adolf Rupnik iz Idrije, ki je bil od prve instance obsojen na osem mesecov zapore, češ da je razžalil fašističnega granicarja, ki ga je aretirao iz nam neznanih vzrokov. Druga instanca v Gorici pa je Rupnika zaradi pomanjkanja dokazov oprostila.

— Utonil je enoletni Alojz Koren v Tolminu, ki je padel v škaf luga, pripravljenega za pranje v kuhinji

— Mrtvega so našli na gori Sabotinu nad Gorico 27. letnega Emilija Medena iz Doline na Brdih.

— Izključeni so bili za nedoločen čas fašisti Mantovan, Alojz, Ludvik Miloš, Ivan Pertot, Ivan Ušaj, Ivan Starc, Anton Trampuš in še drugi na Proseku pri Trstu, ker niso ispolnjevali svojih fašističnih dolžnosti. Imenovani so po rodu vsi Slovenci.

VJENČANJE

U Subotici se 27. o. m. j. vjenčala gospodica dr. med. univ. Drina Skalljer kćerka dr. Lovre Skalljera i gdje Ivke rođ. Borštnik sa g. Milanom Gorišekom adv. pripravnikom iz Svetog Lenarta (Maribor), sinom adv. Milana Goriškega i gdje Marije rođ. Robić. Mladom paru srdačno čestitamo.

DIPLOMA

Prošli tjeđan su diplomirala još dva člana Istarskog akademskog kluba i to g. Milan Gržetić rodom iz Zarečja na pravnom fakultetu i g. Josip Crnobori rodom iz Banjola na Umjetničkoj akademiji.

August Rajčić

Rodjen u Voloskom, svoju je učiteljsku službu nastupio u jeseni 1885 god. u Opatiji. Škola se u ono vrijeme držala u prizemlju kapelanske kuće, kraj crkve sv. Jakoba. U početku devedesetih godina sagrađena je nova školska zgrada. Nekoliko godina zatim dignut je na toj zgradi još jedan kat, i u dvorištu sagrađena je još jedna prizemna »školicica«, i to s razloga, što je broj školske djece iz godine u godinu sve većma rastao, tako da se u kratko vrijeme prvobitna jednorazrednica proširila u osmorazrednu školu, kojoj je god. 1905 dodan dvorazredni tečaj, muški i ženski, »za dalnju naobrazbu«. Sve je to učinjeno i podignuto zaslugom pok. Augusta Rajčića.

Od god. 1898 pa neprekidno do početka rata bio je članom općinskog zastupstva, gdje je i radom i inicijativom bio vrlo agilan. Neko vrijeme bio je zastupnikom na pokrajinskom saboru i to po želji učitelja, koji su htjeli da imaju i tamo svoga predstavnika. Bio je članom kotarskog školskog vijeća, i tu je čitav niz godina zastupao potrebe učitelja, pa su u onim teškim prilikama — i kasnije još u težim pod Talijanima — njegove intervencije imale često povoljnog uspjeha, što je najvećma i pridonijelo, te su ga svi učitelji bez razlike mišljenja uvažavali i voljeli.

Ali njegov ideal bila je škola. Njoj je on posvetio sav svoj radišni život. Svoju učiteljsku službu započeo je one iste godine, kad je nova Opatija nakon otvorenja svog prvog hotela (»Kvarner«) počela da se diže. I kako se ona pod njegovim očima dizala i širila, tako je htio da se diže i širi i njegova miljenica škola. Protiv te njegove i naše škole »Schulvereine« je naturio Opatiji svoju njemačku, a Poreč svoju talijansku školu, ali im je uzalud bio napor: dok je njemačka škola nekako vegetirala, talijanska se sama od sebe ugasila a naša sve više i ljepše napredovala ne samo brojem djece nego i svojom unutrašnjom vrijednošću. Pokojni Rajčić kao upravitelj škole bio je i okružen najboljim učiteljima i učiteljicama, kojih se onaj naš svijet i danas spominje s mnogo ljubavi i bolne nostalgije. Svi plaču za onim vremenima, kad su djeca sa svojim sada pokojnim ravnateljem izlazila u nepreglednoj povorci u crkvu ili kad se iz lijepe velike zgrade orile nadaleko mile naše pjesme, što ih je ondašnji učitelj u Opatiji a sadašnji profesor na zagrebačkoj muzičkoj akademiji, g. Ivan Matetić skladao za našu djecu. »Stari dome oca moga«, »Sliku milu Istre naše«...

Pokojnik je napisao i gramatiku za pučke škole. Prvi dio, namijenjen nižim razredima izišao je štampan. Sastavio je i Čitanke za istarske pučke škole, dvije ili tri bile su već zadobile i odobrenje od strane talijanskih vlasti, ali su nakon zloglasne reforme filozofa Gentile izbačene iz naših škola kao i sve druge hrvatske i slovenske knjige.

Izbacili i njega. To se desilo prije jedanaest ili dvanaest godina. Pošto je uz ostale naše škole u Istri i ona naša u Opatiji prometnuta u talijansku, došlo jednog dana, da mora i on da seli iz zgrade, gdje je sa svojim dragima mirno i sretno živio punih trideset godina. Onaj dan je izgledao kao da se nešto prekinulo u njemu.

Godine 1919, nekoliko mjeseci poslije dolaska Talijana, morao je kao prognanik na Sardiniju. Tu je ostao više mjeseci, nema sumnje da je i to progonoštvu djelovalo na njegov inače jak organizam. Ali najviše ga je oborilo to, što su ga onako brutalno otrgli od njegove omiljene škole i djece. I od crkve! Osjećao je duboko kršćanski, ali crkva sv. Jakoba, s kojom su ga vezale mnoge uspomene, nije više bila ona negdašnja... Tudi popovi unijeli su u nju tudašnji duh, kome nije mogao da se prilagodi. I tako ni u hramu Božjem nije mogao da nadje ni utjehe ni mira. Najednom se našao kao riba izvan vode, stao da se suši, isprva jedva primjetljivo, poslije sve jače i jače. Dirlao ga i to, što se iz dana u dan sve više suzivaio krug njegovih prijatelja. Neki poumirali, drugi otišli ili prebjegli preko granice, sve jedan po jedan, dok nije na kraju moze se reći ostao sam. I sve je više zapadao u melankoliju, dok nije evo na kraju i ugasnuo — za uvijek.

Sprovod mu je bio u subotu u pet sati poslije podne. Veliko mnoštvo naših ljudi dopratilo ga do groba, i tu se i njegovoj brojnoj učenic — oni od najstarijih generacija pa do onih najmlađih oprostili od njega sa suzom neiskazano bolne tuge i duboke zahvalnosti.

Mi što nismo mogli ni smjeli da mu u onom krajnjem trenutku budemo bliže, bili smo uz njega u duhu.

Neka mu je laka naša nezaboravna gruda.

Suša k

Viktor Car Emin